

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΒΑΜΒΑΚΑΣ κατά ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγή αριθ. 36970/06)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

16 Οκτωβρίου 2008

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση Βαμβακάς κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε τμήμα αποτελούμενο από τους:

Nina Vajić, *πρόεδρο,*

Χρήστο Ροζάκη,

Khanlar Hajiyev,

Dean Spielmann,

Sverre Erik Jebens

Giorgio Malinverni,

Γεώργιο Νικολάου, *δικαστές,*

και τον André Wampach, *αναπληρωτή γραμματέα τμήματος.*

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 25 Σεπτεμβρίου 2008,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 36970/06) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από έναν υπήκοο του Κράτους αυτού, τον κύριο Αλέξανδρο Βαμβακά («ο προσφεύγων»), ο οποίος προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 8 Αυγούστου 2006 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων, ο οποίος έτυχε του ευεργετήματος της δικαστικής αρωγής, εκπροσωπείται από τον κύριο Γ. Κατρούγκαλο, δικηγόρο του συλλόγου της Αθήνας. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Κ. Γεωργιάδη, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και τον κύριο Ι. Μπακόπουλο, δικαστικό αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Στις 12 Νοεμβρίου 2007, ο πρόεδρος του πρώτου τμήματος αποφάσισε να κοινοποιήσει την προσφυγή στην Κυβέρνηση. Σύμφωνα με το άρθρο 29 § 3 της Σύμβασης, αποφάσισε επιπλέον να εξετάσει συγχρόνως το παραδεκτό και το βάσιμο της υπόθεσης.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Ι. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

4. Ο προσφεύγων έχει γεννηθεί το 1953. Σήμερα κρατείται στις φυλακές Κορυδαλλού.

5. Σε μία ημερομηνία που δεν προσδιορίζεται, ενώ ο προσφεύγων κρατείτο στις φυλακές Κορυδαλλού δυνάμει διαφόρων δικαστικών αποφάσεων, νέες ποινικές διώξεις ασκήθηκαν εναντίον του για πλαστογραφία και χρήση πλαστών εγγράφων.

6. Με το βούλευμα αριθ. 4472/02 του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Αθηνών, ο προσφεύγων παραπέμφθηκε σε δίκη ενώπιον του Πλημμελειοδικείου Αθηνών.

7. Στις 13 Δεκεμβρίου 2002, ένας δικαστικός επιμελητής πήγε στον τελευταίο γνωστό τόπο κατοικίας του προσφεύγοντος προκειμένου να του επιδώσει κλήση για να εμφανιστεί ενώπιον του εν λόγω δικαστηρίου και να απαντήσει στην κατηγορία. Καθώς δεν τον βρήκε, ο δικαστικός επιμελητής προχώρησε σε θυροκόλληση.

8. Στις 10 Φεβρουαρίου 2003, έλαβε χώρα η συζήτηση ενώπιον του πλημμελειοδικείου. Ο προσφεύγων δεν παρέστη. Με την απόφαση αριθ. 13027/03, το εν λόγω δικαστήριο καταδίκασε *in absentia* τον προσφεύγοντα σε ποινή κάθειρξης.

9. Στις 20 Οκτωβρίου 2004, η απόφαση αυτή θυροκολλήθηκε από δικαστικό επιμελητή στην πόρτα της οικίας του προσφεύγοντος. Καθώς κρατείτο ακόμα στις φυλακές, αυτός έλαβε γνώση της εν λόγω απόφασης στις 9 Ιουνίου 2005. Στις 10 Ιουνίου 2005, άσκησε έφεση.

10. Η συζήτηση ενώπιον του εφετείου έλαβε χώρα στις 29 Ιουλίου και την 1^η Αυγούστου 2005. Αρχικά, το εφετείο κήρυξε την έφεση παραδεκτή. Ειδικότερα, έκρινε ότι δεν τίθετο κανένα ζήτημα εκπροθέσμου καθώς η κοινοποίηση της προσβληθείσας απόφασης ήταν άκυρη (βλέπε πιο κάτω παράγραφο 17). Ο προσφεύγων προέβαλε στη συνέχεια ένσταση παραγραφής. Πράγματι, υποστήριξε ότι οι καταγγελλόμενες πράξεις είχαν παραγραφεί, δεδομένου ότι η κλήση για να εμφανισθεί ενώπιον του πλημμελειοδικείου, πράξη, η οποία, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, διακόπτει την πενταετή παραγραφή ήταν άκυρη. Με προδικαστική απόφαση, το εφετείο κήρυξε την ένσταση απαράδεκτη για τον λόγο ότι ο προσφεύγων έπρεπε να την έχει επικαλεστεί στο έγγραφο υπόμνημά του. Το εν λόγω δικαστήριο προέβη εν συνεχεία στην εξέταση της ουσίας της υπόθεσης και καταδίκασε τον προσφεύγοντα σε ποινή κάθειρξης τεσσάρων ετών (απόφαση αριθ. 8266/2005).

11. Στις 9 Αυγούστου 2005, ο προσφεύγων άσκησε αίτηση αναίρεσης ενώπιον του διευθυντή των φυλακών χρησιμοποιώντας το έντυπο που χορηγούν οι

σωφρονιστικές υπηρεσίες. Το έντυπο αυτό είναι μία δακτυλογραφημένη σελίδα όπου ο ενδιαφερόμενος καλείται να συμπληρώσει την ημερομηνία και τις πληροφορίες που αφορούν τα προσωπικά του στοιχεία και να εκθέσει σε έξι γραμμές τους λόγους αναίρεσης. Ο προσφεύγων εξέθεσε εν συντομία ότι τόσο η επίδοση της κλήσης για εμφάνιση ενώπιον του πλημμελειοδικείου όσο και η πρωτοβάθμια απόφαση ήταν άκυρες και παρέθεσε τα εφαρμοστέα άρθρα του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Στο τέλος της έκθεσης των λόγων αναίρεσής του, σημείωσε με κεφαλαία γράμματα «ΕΠΙΣΥΝΑΠΤΕΤΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ» και επισύναψε στο έντυπο ένα έγγραφο στο οποίο διευκρίνισε τους λόγους για τους οποίους ζητούσε την αναίρεση της προσβαλλόμενης απόφασης. Πράγματι, ο προσφεύγων υποστήριζε ότι η κλήση για εμφάνιση ενώπιον του πλημμελειοδικείου δεν του είχε επιδοθεί νομίμως, γεγονός που, σύμφωνα με το ισχύον δίκαιο και την εφαρμοστέα νομολογία, οδηγούσε σε παραγραφή των καταγγελλόμενων πράξεων. Ο διευθυντής των φυλακών συνέταξε και υπέγραψε το στάνταρ έντυπο, αλλά δεν υπέγραψε το συνημμένο έγγραφο.

12. Η συζήτηση ενώπιον του Αρείου Πάγου ορίστηκε για τις 20 Ιανουαρίου 2006.

13. Στις 28 Νοεμβρίου 2005, ο προσφεύγων απηύθυνε αίτηση στον πρόεδρο του Αρείου Πάγου να του διορίσει δικηγόρο μέσα στα πλαίσια της νομικής βοήθειας προκειμένου να τον εκπροσωπήσει κατά τη συζήτηση ενώπιον του ανώτατου δικαστηρίου διότι ήταν άπορος.

14. Στις 27 Δεκεμβρίου 2005, ο πρόεδρος του Αρείου Πάγου έκανε δεκτή την αίτηση του προσφεύγοντος.

15. Στις 20 Ιανουαρίου 2006, κατά τη συζήτηση, ο αυτεπάγγελτα διορισθείς δικηγόρος εμφανίσθηκε ενώπιον του Αρείου Πάγου και ζήτησε την αναίρεση της προσβληθείσας απόφασης. Στις 24 Ιανουαρίου 2006, κατέθεσε συμπληρωματικό υπόμνημα στο οποίο εμπλούτιζε τους λόγους αναίρεσης που προέβαλε ο προσφεύγων.

16. Στις 22 Φεβρουαρίου 2006, ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αίτηση αναίρεσης ως απαράδεκτη χωρίς να εξετάσει τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος (απόφαση αριθ. 450/2006). Πράγματι, το ανώτατο δικαστήριο έκρινε:

«Από τα άρθρα 148-153, 473§2, 476§1, 509§1 και 510 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προκύπτει ότι για το παραδεκτό μίας αίτησης αναίρεσης πρέπει στη δήλωση της άσκησής της να περιέχονται κατά τρόπο σαφή και ορισμένο οι λόγοι

αναίρεσης. (...) Απλή παράθεση της διάταξης η οποία προβλέπει τον λόγο αναίρεσης χωρίς έκθεση των περιστατικών που θεμελιώνουν την επικαλούμενη παραβίαση δεν αρκεί. Οι αόριστοι και ασαφείς λόγοι αναίρεσης δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη από το δικαστήριο και δεν μπορούν να συμπληρωθούν με στοιχεία που δεν βρίσκονται στη δήλωση αναίρεσης. Συνεπώς, λόγοι που αναφέρονται σε άλλο έγγραφο, συμπεριλαμβανομένου του παραρτήματος, δε λαμβάνονται υπόψη από το δικαστήριο (...) [Εν προκειμένω], η επίδικη αίτηση αναίρεσης είναι απαράδεκτη αφού οι λόγοι είναι εντελώς αόριστοι, ασαφείς και ανεπίδεκτοι δικαστικής εκτίμησης, δεδομένου ότι δεν προσδιορίζονται οι επικαλούμενες πλημμέλειες της προσβαλλόμενης απόφασης και οι λόγοι δεν μπορούν να συμπληρωθούν με στοιχεία που περιέχονται σε έγγραφο άλλο από την επίμαχη αίτησης αναίρεσης. Ενόψει τούτων, οι λόγοι που περιέχονται στο από 9 Αυγούστου 2005 συμπληρωματικό υπόμνημα δεν λαμβάνονται υπόψη από το Δικαστήριο· η απλή συρραφή του εν λόγω εγγράφου στην αίτηση αναίρεσης δεν ενσωματώνει τους περιεχόμενους σε αυτό λόγους στην αίτηση αναίρεσης και πολύ περισσότερο αφού το εν λόγω συνημμένο έγγραφο δε φέρει την υπογραφή του διευθυντή της φυλακής (...) Έπεται ότι η κρινόμενη αίτηση αναίρεσης πρέπει να απορριφθεί (...))»

II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ

17. Οι εφαρμοστέες διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας έχουν ως εξής:

Άρθρο 155 – Επίδοση

«1. Η επίδοση γίνεται με παράδοση του εγγράφου στα χέρια του ενδιαφερομένου από δικαστικό επιμελητή (...). Αν δεν βρίσκει τον ενδιαφερόμενο στον τόπο διαμονής του (...), εγχειρίζει το έγγραφο σε κάποιον που, έστω και προσωρινά, διαμένει μαζί του (...).

2. (...) Αν τα πρόσωπα που αναφέρονται στην παρ.1 απουσίαζαν, όποιος κάνει την επίδοση επικολλά το έγγραφο στην πόρτα της κατοικίας ενώπιον μάρτυρα (...)

3. Αν ο ενδιαφερόμενος κρατείται κρατείται σε φυλακή ή σε άλλο καθορισμένο για την κράτηση τόπο, η επίδοση γίνεται στον τόπο αυτόν με κάποιον από τους υπαλλήλους του καταστήματος κράτησης (...))»

Άρθρο 474

«1. (...) Το ένδικο μέσο ασκείται με δήλωση στο γραμματέα του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση (ή το βούλευμα) ή στο γραμματέα του ειρηνοδικείου (...). Αν αυτός κρατείται στη φυλακή, η δήλωση μπορεί να γίνει και σε εκείνον που τη διευθύνει. Για τη δήλωση συντάσσεται έκθεση που υπογράφεται από εκείνον που την υποβάλλει ή τον αντιπρόσωπό του (...)

2. Στην έκθεση πρέπει να διατυπώνονται οι λόγοι για τους οποίους ασκείται το ένδικο μέσο (...))»

Άρθρο 513 § 3

«Οι διάδικοι παρίστανται στη συζήτηση με δικηγόρο (...))»

18. Το άρθρο 7, το οποίο τιτλοφορείται «Διορισμός συνηγόρου υπηρεσίας σε ποινικές υποθέσεις», του νόμου αριθ. 3226/2004 για την παροχή νομικής βοήθειας σε πολίτες χαμηλών εισοδημάτων, προβλέπει ότι:

«1. Η παροχή νομικής βοήθειας σε ποινικές υποθέσεις συνίσταται στο διορισμό συνηγόρου.

(...)

4. Προϋπόθεση για την παροχή νομικής βοήθειας σε περιπτώσεις άσκησης ένδικων μέσων είναι να είναι αυτά παραδεκτά και να μην είναι προφανώς αβάσιμα.

(...))»

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

19. Ο προσφεύγων παραπονείται για την απόρριψη της αίτησης αναίρεσής του με την απόφαση αριθ. 450/2006 του Αρείου Πάγου και την άρνηση του εν λόγω δικαστηρίου να λάβει υπόψη το συμπληρωματικό υπόμνημα που επισυνάπτετο στο έντυπο της αίτησης αναίρεσης. Επικαλείται ως προς τούτο το άρθρο 6 της Σύμβασης τα εφαρμοστέα τμήματα του οποίου έχουν ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικαίως (...) υπό (...) δικαστηρίου το οποίο θα αποφασίση (...) επί του βασίμου πάσης εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως (...).»

A. Επί του παραδεκτού

Επί της ένστασης περί μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων

α. Επιχειρήματα των διαδίκων

20. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο προσφεύγων έπρεπε να επιδείξει επιμέλεια και να ζητήσει από τον πρόεδρο του Αρείου Πάγου, πριν ακόμα ασκήσει αίτηση αναίρεσης, τον διορισμό συνηγόρου υπηρεσίας προκειμένου να τον συνδράμει στη σύνταξη και την κατάθεση της αίτησής του. Υποστηρίζει ότι, αν στον προσφεύγοντα είχε παρασχεθεί βοήθεια δικηγόρου κατά τη σύνταξη της αίτησής του, τότε αυτή δε θα είχε κηρυχθεί απαράδεκτη. Προς στήριξη των ισχυρισμών της, προσκομίζει αντίγραφα πράξεων του Προέδρου του Αρείου Πάγου δυνάμει των οποίων και άλλοι κρατούμενοι έτυχαν του ευεργετήματος της νομικής βοήθειας κατά τη σύνταξη των αιτήσεων αναίρεσής τους. Σύμφωνα με την Κυβέρνηση, παραλείποντας να ζητήσει νομική βοήθεια σε στάδιο προγενέστερο της διαδικασίας, ο προσφεύγων δεν εξάντλησε με χρήσιμο και αποτελεσματικό τρόπο τα εθνικά ένδικα μέσα.

21. Ο προσφεύγων αντικρούει το επιχείρημα ότι το ελληνικό δίκαιο προσφέρει τη δυνατότητα αίτησης για παροχή νομικής βοήθειας πριν την κατάθεση της αίτησης αναίρεσης. Κατά την άποψή του, παρόμοια αίτηση μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο αφού οριστεί δικάσιμος ενώπιον του Αρείου Πάγου.

β. Εκτίμηση του Δικαστηρίου

22. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι εν προκειμένω, το ζήτημα του κατά πόσο το εθνικό δίκαιο και η πρακτική προέβλεπαν τη δυνατότητα αίτησης παροχής νομικής βοήθειας πριν την άσκηση της αίτησης αναίρεσης δεν είναι αποφασιστικής σημασίας για την έκβαση της υπόθεσης. Πράγματι, από τη στιγμή που το ελληνικό δίκαιο επιτρέπει στον ενδιαφερόμενο να συντάξει και να καταθέσει την αίτησή του χωρίς τη συνδρομή δικηγόρου, αυτός δεν μπορεί να τιμωρηθεί επειδή ακολούθησε αυτή την οδό. Το Δικαστήριο δεν μπορεί ως εκ τούτου να προβεί σε εικασίες όσον αφορά το παραδεκτό της αίτησης αναίρεσης του προσφεύγοντος αν αυτός είχε απευθυνθεί σε δικηγόρο κατά τη σύνταξή της. Υπενθυμίζει ότι το κεντρικό ζήτημα που τίθεται εν προκειμένω είναι αν ο τρόπος με τον οποίο ο Άρειος Πάγος ερμήνευσε, και στη συνέχεια εφάρμοσε το δικονομικό δίκαιο, προσέβαλε το δικαίωμα του προσφεύγοντος για πρόσβαση σε δικαστήριο. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να θεωρήσει ότι μη ζητώντας νομική βοήθεια σε στάδιο προγενέστερο της διαδικασίας, ο προσφεύγων δεν τήρησε την υποχρέωσή του να εξαντλήσει τα εθνικά ένδικα μέσα. Πρέπει συνεπώς να απορριφθεί η ένσταση αυτή.

23. Επιπλέον, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η προσφυγή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι αυτή δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

24. Ο προσφεύγων θεωρεί ότι κηρύσσοντας την αίτηση αναίρεσής του απαράδεκτη, ο Άρειος Πάγος επέδειξε υπερβολική τυπολατρεία και αρνήθηκε να εξετάσει την ουσία των ισχυρισμών του.

25. Η Κυβέρνηση δηλώνει ότι ο προσφεύγων δεν αποστερήθηκε του δικαιώματός του προσβάσεως στον Άρειο Πάγο. Προς όφελος μιας ορθής απονομής της δικαιοσύνης και της νομικής ασφάλειας, πρέπει να γίνεται αποδεκτή η ύπαρξη διατυπώσεων για την έγκυρη προσφυγή ενώπιον εθνικού δικαστηρίου. Κατά την Κυβέρνηση, τούτο ισχύει ακόμα περισσότερο όταν πρόκειται για τις προϋποθέσεις παραδεκτού των αιτήσεων αναίρεσης ενώπιον του ανώτατου δικαστηρίου. Οι διατυπώσεις αυτές, οι οποίες είναι συγκεκριμένες και δύνανται ευκόλως να τηρούνται, δεν αποσκοπούν στον περιορισμό αλλά στην οργάνωση της προσβάσεως

στο ανώτατο δικαστήριο. Οι δικηγόροι υποτίθεται ότι γνωρίζουν τις υποχρεώσεις αυτές όσον αφορά την εισαγωγή μίας αίτησης αναίρεσης.

2. Εκτίμηση του Δικαστηρίου

α) Γενικές αρχές

26. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει την πάγια νομολογία του σύμφωνα με την οποία δεν έχει ως αποστολή του να υποκαθιστά τα εθνικά δικαστήρια. Η ευθύνη της ερμηνείας της εθνικής νομοθεσίας ανήκει καταρχήν στις εθνικές αρχές και ειδικότερα στα δικαστήρια (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Garcia Manibardo*, αριθ. 38695/97, § 36, CEDH 2000-II). Εξάλλου, το «δικαίωμα σε δικαστήριο», του οποίου το δικαίωμα πρόσβασης συνιστά μία ιδιαίτερη πλευρά, δεν είναι απόλυτο και προσφέρεται σε περιορισμούς, οι οποίοι γίνονται σιωπηρά δεκτοί, ειδικότερα ως προς τους όρους του παραδεκτού μιας προσφυγής, διότι απαιτεί από την ίδια την φύση του μία ρύθμιση από το Κράτος, το οποίο απολαμβάνει ως προς τούτο μιας συγκεκριμένης διακριτικής ευχέρειας. Εν τούτοις, οι περιορισμοί αυτοί δεν θα μπορούσαν να περιορίσουν την ανοικτή πρόσβαση ενός διοικούμενου κατά τρόπο ή σε βαθμό ώστε το δικαίωμά του σε δικαστήριο να θιγεί στην ίδια την ουσία του. Τέλος, δεν συμβιβάζονται με το άρθρο 6 § 1, παρά μόνον αν τείνουν προς θεμιτό σκοπό και αν υφίσταται εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του διωκόμενου σκοπού (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Edificaciones March Gallego S.A. κατά Ισπανίας*, απόφαση της 19 Φεβρουαρίου 1998, § 34, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-I). Πράγματι, το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο θίγεται όταν η ρύθμισή του παύει να εξυπηρετεί τους σκοπούς της ασφαλείας του δικαίου και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και αποτελεί ένα είδος φραγμού που εμποδίζει την επί της ουσίας εξέταση της υπόθεσης του διοικούμενου από το αρμόδιο δικαστήριο.

27. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει επιπλέον ότι το άρθρο 6 της Σύμβασης δεν υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα Κράτη να θεσπίσουν εφετεία ή ακυρωτικά δικαστήρια. Εν τούτοις, αν ένα Κράτος διαθέτει τέτοια δικαστήρια υποχρεούται να φροντίζει ώστε οι διοικούμενοι να απολαμβάνουν τις θεμελιώδεις εγγυήσεις του άρθρου 6. Η συμβατότητα των περιορισμών που προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο προς το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο, το οποίο αναγνωρίζεται από το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, εξαρτάται από τις ιδιαιτερότητες της επίδικης διαδικασίας και

πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το σύνολο της δίκης που διεξήχθη μέσα στην εθνική έννομη τάξη και, ειδικότερα, ο ρόλος που έπαιξε σε αυτήν το ανώτατο δικαστήριο, αφού οι προϋποθέσεις του παραδεκτού μιας αίτησης αναίρεσης μπορούν να είναι πιο αυστηρές από εκείνες μιας έφεσης (*Khalfaoui κατά Γαλλίας*, αριθ. 34791/97, CEDH 1999-IX).

28. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει τέλος ότι η ρύθμιση του τύπου της άσκησης μιας προσφυγής στοχεύει στην εξασφάλιση της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και του σεβασμού, ιδιαίτερα, της αρχής της νομικής ασφαλείας. Εν τούτοις, οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να μπορούν να αναμένουν ότι οι κανόνες αυτοί θα εφαρμοστούν (*Miragall Escolano και λοιποί κατά Ισπανίας*, αριθ. 38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/98, 41015/98, 41400/98, 41446/98, 41484/98, 41487/98 και 41509/98, § 33, CEDH 2000-I).

29. Εν τούτοις, το Δικαστήριο έχει κρίνει πολλές φορές ότι αν και είναι αυτονόητο ότι το δικαίωμα άσκησης μίας προσφυγής υπόκειται σε νόμιμες προϋποθέσεις, ωστόσο τα δικαστήρια θα πρέπει, κατά την εφαρμογή των δικονομικών κανόνων, να αποφεύγουν αφενός μία υπερβολική τυπολατρεία η οποία μπορεί να θίξει το δίκαιο της διαδικασίας και αφετέρου μία υπερβολική ελαστικότητα που θα οδηγούσε σε κατάργηση των δικονομικών κανόνων που έχουν θεσπίσει οι νόμοι (*Walchli κατά Γαλλίας*, αριθ. 35787/03, § 29, 26 Ιουλίου 2007, *Αλβανός και λοιποί κατά Ελλάδας*, αριθ. 38731/05, § 25, 20 Μαρτίου 2008).

β) Εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση των προαναφερόμενων αρχών

30. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι ο προσφεύγων είχε πρόσβαση στον Άρειο Πάγο, αλλά μόνο για να ακούσει ότι η προσφυγή του κηρύσσεται απαράδεκτη για τον λόγο ειδικότερα ότι δεν είχε προσδιορίσει στην αίτησή του τους λόγους αναίρεσης (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 16). Ωστόσο, το γεγονός καθαυτό ότι μπόρεσε να προσφύγει ενώπιον δικαστηρίου δεν ικανοποιεί απαραίτητως τις επιταγές του άρθρου 6 § 1: θα έπρεπε επιπλέον να διαπιστωθεί ότι ο βαθμός πρόσβασης που πρόσφερε η εθνική νομοθεσία αρκούσε για να εξασφαλίσει στον ενδιαφερόμενο το «δικαίωμα σε δικαστήριο», λαμβανομένης υπόψη της αρχής της υπεροχής του δικαίου σε μία δημοκρατική κοινωνία (βλέπε, *mutatis mutandis*, *Μπουλουγούρας κατά Ελλάδας*, αριθ. 66294/01, §24, 27 Μαΐου 2004).

31. Το Δικαστήριο σημειώνει, καταρχήν, ότι ο προσφεύγων, προκειμένου να ασκήσει αίτηση αναίρεσης, χρησιμοποίησε το στάνταρ έντυπο που του χορήγησαν οι

αρχές της φυλακής. Ωστόσο, το έγγραφο αυτό διέθετε μόνο έξι γραμμές για τους λόγους αναίρεσης. Στα μάτια του Δικαστηρίου, φαίνεται υπερβολικά δύσκολο να επιτύχει κανείς να συμπεριλάβει σε έξι γραμμές όλους τους λόγους αναίρεσης, διατυπωμένους με τρόπο σαφή και ορισμένο, καθώς και μία έκθεση των πραγματικών περιστατικών που οδήγησαν στις επικαλούμενες παραβιάσεις, όπως απαιτεί ο Άρειος Πάγος.

32. Ήταν συνεπώς καθόλα λογικό ότι προκειμένου να επιλύσει την έλλειψη χώρου, ο προσφεύγων επισύναψε ένα συμπληρωματικό έγγραφο στο οποίο εξέθετε με πιο λεπτομερή τρόπο τους λόγους για τους οποίους ζητούσε την αναίρεση της προσβαλλόμενης απόφασης. Το Δικαστήριο προσδίδει ιδιαίτερη σημασία στο γεγονός ότι ο προσφεύγων φρόντισε να προσδιορίσει, με τρόπο σαφή και με κεφαλαία γράμματα, στο τέλος της έκθεσής του, ότι είχε επισυναφθεί συμπληρωματικό υπόμνημα στο έντυπο που του είχε χορηγήσει η διοίκηση των φυλακών. Ωστόσο, ο Άρειος Πάγος αρνήθηκε να λάβει υπόψη το έγγραφο αυτό, κρίνοντας ότι οι λόγοι που εκτίθεντο σε άλλο έγγραφο, συμπεριλαμβανομένου κάποιου παραρτήματος, δεν μπορούσαν να ληφθούν υπόψη. Ωστόσο, στα μάτια του Δικαστηρίου, απορρίπτοντας την αίτηση αναίρεσης για παρόμοιο τυπικό λόγο, ο Άρειος Πάγος ουδόλως απάντησε στα συγκεκριμένα προβλήματα που προέβαλε ο προσφεύγων και έθεσε υπερβολικό εμπόδιο στο δικαίωμά του για πρόσβαση σε δικαστήριο. Τούτο ισχύει ακόμα περισσότερο δεδομένου ότι κατά την κατάθεση της αίτησης ο προσφεύγων κρατείτο και δε βοηθήθηκε από δικηγόρο.

33. Το Δικαστήριο αναρωτιέται ομοίως για το ρόλο που ανατίθεται εν προκειμένω στον διευθυντή των φυλακών, στο μέτρο που, δεδομένου ότι παρέλαβε την αίτηση του προσφεύγοντος, θα μπορούσαμε ευλόγως να αναμένουμε ότι θα υπενθύμιζε, ενδεχομένως, τις απαραίτητες διατυπώσεις που έπρεπε να τηρηθούν (βλέπε, προς την κατεύθυνση αυτή, πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Walchli κατά Γαλλίας*, § 35).

34. Ως προς τούτο, το Δικαστήριο δεν μπορεί να δεχτεί ούτε το επικουρικό επιχείρημα του Αρείου Πάγου, βάσει του οποίου το συνημμένο έγγραφο δεν μπορούσε να ληφθεί υπόψη γιατί δεν έφερε την υπογραφή του διευθυντή των φυλακών. Όπως έχει ήδη διαπιστώσει στην υπόθεση *Μπουλονγούρας κατά Ελλάδας*, ο προσφεύγων δεν μπορεί να τιμωρηθεί για τη μη τήρηση μίας διατύπωσης που συνιστά καταρχήν ευθύνη του ατόμου που είναι αρμόδιο για να παραλάβει την

αίτηση, εν προκειμένω, του διευθυντή των φυλακών (βλέπε, *mutatis mutandis*, πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Μπουλουγούρας κατά Ελλάδας*, § 26).

35. Υπό το φως των ανωτέρω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι στον προσφεύγοντα επιβλήθηκε ένα δυσανάλογο φορτίο το οποίο διαρρηγνύει τη δίκαιη ισορροπία μεταξύ, αφενός, του θεμιτού ενδιαφέροντος εξασφάλισης της τήρησης των τυπικών προϋποθέσεων για προσφυγή ενώπιον των δικαστηρίων, και, αφετέρου, του δικαιώματος πρόσβασης σε δικαστήριο (βλέπε, προς την κατεύθυνση αυτή, *Kadlec και λοιποί κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας*, αριθ. 49478/99, § 23-30, 25 Μαΐου 2004). Εν κατακλείδι, ο Άρειος Πάγος επέδειξε υπερβολική τυπολατρεία σε ότι αφορά τις δικονομικές απαιτήσεις που περιβάλλουν την κατάθεση της εν λόγω αίτησης αναίρεσης.

36. Συνεπώς, δεδομένης της ιδιαίτερης σημασίας που περιβάλλει το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη εντός μίας δημοκρατικής κοινωνίας, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

37. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

38. Ο προσφεύγων αξιώνει 1.421.863 ευρώ για υλική ζημία. Το ποσό αυτό αντιστοιχεί στους μισθούς που θα είχε εισπράξει αν δεν είχε φυλακισθεί. Αξιώνει επιπλέον 50.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

39. Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει το αίτημα για υλική ζημία. Υποστηρίζει επιπλέον ότι μία διαπίστωση της παραβίασης θα συνιστούσε αφ'εαυτής μία επαρκή δίκαιη ικανοποίηση για ηθική βλάβη.

40. Το Δικαστήριο δεν μπορεί να προβεί σε εικασίες σχετικά με την έκβαση της αίτησης αναίρεσης του προσφεύγοντος και τις πιθανές συνέπειές της (βλέπε, *Ανώνυμη Εταιρία Σωτήρης και Νίκος Κούτρας ΑΤΕΕ κατά Ελλάδας*, αριθ. 39442/98, § 29, CEDH 2000-XII). Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο εκτιμά ότι ελλείπει δεσμού αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της επικαλούμενης υλικής βλάβης και της διαπιστωθείσας παραβίασης, δε συντρέχει λόγος επιδίκασης αποζημίωσης για την αιτία αυτή, αφού άλλωστε ο προσφεύγων κρατείται δυνάμει διαφόρων δικαστικών αποφάσεων. Απεναντίας, το Δικαστήριο εκτιμά ότι συντρέχει λόγος επιδίκασης αποζημίωσης στον προσφεύγοντα για την ηθική βλάβη που απορρέει από την παραβίαση του δικαιώματός του πρόσβασης σε δικαστήριο. Λαμβάνοντας υπόψη τη νομολογία του επί του ζητήματος αυτού και αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, σύμφωνα με τις επιταγές του άρθρου 41 της Σύμβασης, αποφασίζει να επιδικάσει στον προσφεύγοντα 7.000 ευρώ για την αιτία αυτή.

Β. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

41. Ο προσφεύγων, ο οποίος έτυχε του ευεργετήματος της δικαστικής αρωγής ενώπιον του Δικαστηρίου, ζητεί 3.000 ευρώ για τα συμπληρωματικά έξοδα στα οποία υποβλήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου και τα οποία δεν καλύπτονται από το ποσό της δικαστικής αρωγής. Δεν επισυνάπτει ούτε τιμολόγιο, ούτε απόδειξη αμοιβής, ούτε κάποια άλλη απόδειξη.

42. Η Κυβέρνηση σημειώνει ότι οι αξιώσεις του προσφεύγοντος δεν είναι αιτιολογημένες και καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει το αίτημα αυτό.

43. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι οι αξιώσεις του προσφεύγοντος δε συνοδεύονται από τα απαραίτητα δικαιολογητικά ώστε να υπολογισθούν με ακριβή τρόπο (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Μαντζίλα κατά Ελλάδας*, αριθ. 25536/04, § 33, 4 Μαΐου 2006). Πρέπει συνεπώς να απορριφθεί το αίτημα αυτό.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

44. Το Δικαστήριο κρίνει προσηκόν να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή.

2. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

3. *Αποφαίνεται*

α) ότι το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει στον προσφεύγοντα, μέσα σε τρεις μήνες από την ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, 7.000 (επτά χιλιάδες) ευρώ για ηθική βλάβη, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται ως φόρος επί του ποσού αυτού,

β) ότι, από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, το ποσό αυτό θα προσαυξηθεί με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

4. *Απορρίπτει* ομόφωνα το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 16 Οκτωβρίου 2008 κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

André Wampach

Αναπληρωτής Γραμματέας

(υπογραφή)

Nina Vajić

Πρόεδρος